

Vážené kolegyně a vážení kolegové,

vaxeři a antivaxeři... v době covidu o nich slyšíme stále. Argumenty antivaxerů jsou různé, sotva vědecké, ale v ČR je očkováno méně než 70 % obyvatel, zřejmě jim věří hodně lidí. Není to však nic nového, antivaxeři byli a budou... Když se podíváme na historii epidemií neštovic, mortalita byla obrovská, zejména dětí. Madame Mary Wortley Montagu byla během epidemie se svými dětmi izolována a dovídala se o vysoké úmrtnosti ve svém okolí. V roce 1721 zjistila, že v Turecku, kam doprovodila svého manžela, britského velvyslance, existuje něco jako očkování. Lidem s lehkým průběhem neštovic se odebralo trochu hnisu z pustul, který se aplikoval do drobných řezů na ruce a noze. V Evropě byla inokulace neznámá, avšak v Číně se prováděla už asi 1 000 let, také v Indii, Africe... Mary Montagu přišla díky neštovicím o svého milovaného bratra, velmi se bála o své děti, a tak nechala očkovat svého syna. V Istanbulu to provedla stará řecká žena bez medicínského vzdělání. Dopadlo to dobře. Po návratu do Anglie přesvědčila skotského chirurga Charlese Maitlanda (chirurgové nebyli v té době vzdělaní na

úrovni lékařů, Maitland byl však s ní a jejím manželem v Turecku, přesvědčovat ho ale musela týden), aby naočkoval její dceru. Měla pár dnů teplotu a pár pustul – a byla imunní. Mary Montagu byla aktivní žena (možná bychom dnes řekli feministka), snažila se rozšířit očkování v Anglii, avšak jako žena neměla přístup k vědecké společnosti Royal Society, přesto řada Britů, i lékařů, se očkovat nechala. Někteří lidé ji podporovali, například Caroline z Ansbachu, která nechala očkovat své děti – její manžel se pak stal králem – George II. Objevil se ovšem odpor, proti se postavila anglikánská církev (očkování porušuje Boží vůli), ale také řada lékařů a například její sestra odmítla nechat očkovat svého syna, zemřel pak na neštovice. Očkování se stalo politikou – strana Whigů (liberálů) byla pro, Toryové (konzervativci) proti. Přibližně ve stejné době se dělo něco podobného v britské kolonii v Americe – v Bostonu. Z 11 000 obyvatel onemocnělo 6 000 a zemřelo 850. Puritán, muž církve, ale také se zájmem o vědu, Cotton Mather, se od svého afrického otroka Onesima dověděl o očkování v Africe, ověřil si to u dalších Afričanů a zkusil zavést inokulaci v Bostonu. Opět někteří souhlasili,

ale mnozí, často lékaři, byli proti. Jediný lékař, který jej podpořil, byl Zabdiel Boylston z Harvardovy univerzity. Naočkovali několik stovek lidí. Harvardova univerzita inokulaci podporovala, faktem však je, že několik lidí na neštovice po očkování zemřelo. Noviny The New England Courant vedené mladým Benjaminem Franklinem publikovaly satirické antivaxerské články, v městě vypukly proti vakcinaci nepokoje, někdo dokonce hodil bombu do pracovny očkujícího lékaře – naštěstí nevybuchla. Osmnácté století bylo plné sporů vaxerů a antivaxerů. Koncem století pak Edward Jenner, který pozoroval imunitu dívek, starajících se o krávy, zavedl vakcinaci obsahem pustul z benigních kravských neštovic. To byl průlom – ale antivaxeři se ozvali i tehdy. Jako dnes.

Na vaše příspěvky se i s redakční radou těší a očkování doporučuje

prof. MUDr. Ivan Rektor, CSc.,
FCMA, FANA, FEAN
předseda redakční rady

Jo Willet. Mary Wortley Montagu. The scourge of smallpox. BBC History, July 2021.